

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philological Sciences. Vol. 1 (92)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філологічні науки. Вип. 1 (92)

ISSN (Print): 2663-7642
ISSN (Online): 2707-4463

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

УДК 82.09

DOI 10.35433/philology.1 (92).2020.33-41

ПРОЯВИ МЕТАЛІТЕРАТУРНОСТІ В РОМАНІ ІТАЛО КАЛЬВІНО "ЯКЩО ПОДОРОЖНІЙ ОДНОЇ ЗИМОВОЇ НОЧІ"

А. Ю. Савина*

У статті представлено аналіз роману італійського письменника ХХ ст. Італо Кальвіно "Якщо подорожній одної зимової ночі" з позицій виявлення в ньому металітературних елементів, розглянуто питання металітератури як феномену доби постмодерну.

На основі доступних джерел металітературу визначено як особливу форму саморефлексії, що виникає на перетині художнього пізнання процесу утворення тексту та його подальшої читацької рецепції. Металітературність як ознака художнього тексту реалізується через систему взаємопов'язаних елементів, підпорядкованих завданню осмислення феномену літератури як мистецтва слова.

Особливу увагу присвячено металітературним елементам у романі Італо Кальвіно, які проявляються як на рівні його композиції, так і на рівні персонажної складової. Зокрема, роман конструюється за принципом "текст у тексті". У цьому контексті вирізняються головний "текст", тобто розділи книги з першого по дванадцятий, а також "текст" другорядний. Другорядний "текст" репрезентується через одинадцять перших розділів вставних історій, тобто має гіпертекстуальну природу. Виявлено, що використання особливих композиційних прийомів, серед яких побудова оповіді від другої особи й звертання до емпіричного, реального читача на "ти", створює можливість входження з реципієнтом у діалогічну взаємодію, яка реалізується в текстуальній площині роману. На конкретних прикладах представлено втілення металітературних елементів на рівні персоносфери твору, зокрема персонажів Читача, Читачки, Сайласа Фленнері й Гермеса Марани. З'ясовано, що ідея металітературності представлена в наскрізних темах твору, серед яких акт читання, акт написання (створення) тексту та тема двійництва. Однак багатоаспектність тем і мотивів, персонажі-двійники, підкреслена двоплановість твору не призводить до деконструкції роману, а забезпечує в такий парадоксальний спосіб його єдність.

Означена в статті проблема не вичерпується представленою розвідкою, яка покликана визначити вектори подальшого дослідження, зокрема перспективи теоретичного обґрунтування феномена металітературності в його універсальних та історично зумовлених виявах.

Ключові слова: література, літературний твір, постмодернізм, гіпертекст, металітература, металітературність, "текст у тексті".

*аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

anka.sawina2011@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9500-3623

THE MANIFESTATIONS OF METAFICTIONALITY IN ITALO CALVINO'S NOVEL "IF ON A WINTER'S NIGHT A TRAVELER"

Savyna A. Yu.

The article presents an analysis of the novel "If on a Winter's Night a Traveler" written by the Italian writer of the XX century Italo Calvino from the perspective of identifying the metafictional elements in it. Also, the question under analysis is the metafiction as a phenomenon of the postmodern era.

On the basis of the available sources, metafiction is defined as a special form of self-reflection that arises at the intersection of artistic cognition of the text creation process and its further reader's reception. Metafictionality as a feature of the artistic text is realized through the system of interconnected elements, subordinated to the task of understanding the phenomenon of literature as an art-form of language.

Special attention is given to metafictional elements in Italo Calvino's novel that are shown at the level of its construction and at the level of character component. The novel is written on the "text within a text" principle. In such a context, the main "text", which is sections of the book from the first to the twelfth, as well as the secondary "text" are distinguished. The secondary "text" is presented through the first eleven chapters of incorporated stories, so it has a hypertext nature. It is found out that the use of special constructing techniques, among which the model of second-person narration and the mode of addressing the empirical, real reader as "You" create the possibility of being involved in a kind of dialogical interaction with the recipient, which is implemented in the textual plane of the novel. Based on the concrete examples the embodiment of metafictional elements is shown through the personosphere of the novel, characters in particular: The Reader, Ludmilla, Ermes Marana, and Silas Flannery. It is noted that the idea of metafictionality is presented in the main themes of the novel, including the act of reading, the act of writing (text creation), and the doppelganger motifs. However, the diversity of themes and motifs, double-characters, and the emphasized dual nature of the novel do not only lead to its deconstruction but paradoxically ensures its unity.

The scientific problem stated in the article is not limited to this research. It is aimed at determining the vectors of further investigation, in particular the prospect of theoretical substantiation of the phenomenon of metafictionality in its universal and historically determined manifestations.

Key words: literature, literary text, postmodernism, hypertext, metafiction, metafictionality, "text within a text".

Постановка наукової проблеми. Посідаючи чільне місце в сучасному культурно-історичному контексті, феномен постмодернізму не несе в собі однозначності чи достеменної визначеності, натомість постає складним, багат шаровим інтелектуальним явищем. Постмодерністська літературна парадигма залишається відкритою для змін та новоутворень. Сучасна літературна традиція, розвиваючись під впливом філософських ідей постмодерністської доби, усе ще невпинно намагається рухатися вперед, активно шукаючи нові вектори для власного розвитку, які, однак, іноді залишаються поза увагою наукових розвідок. Одним із таких численних векторів руху постає

так звана металітературність, котра виникає на перетині художнього пізнання з власне творчим процесом породження тексту та його подальшої читацької рецепції. Якщо розглядати металітературність у широкому сенсі, то в добірку творів літератури, репрезентативних щодо цього явища, можна включити такі, що поетикально підпорядковані завданню художнього оприявлення авторської постаті. Натомість у вузькому сенсі металітературність не зводиться лише до художньої експлікації авторської постаті, але вона також репрезентує намагання автора відобразити у творі власне процес творчості, представивши його результати у вигляді окремих фрагментів, керуючись певними

прийомами, до яких, наприклад, відносимо "текст у тексті". Зокрема, з позицій втілення металітературних елементів варто розглядати постмодерністський роман "Якщо подорожній одної зимової ночі" Італо Кальвіно – одного з найвидатніших італійських письменників ХХ століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну основу статті становлять праці як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Питання металітературності розглядали М. Амосін [1], Ю. Борев [3], В. Гасс [8], А. Нюннінг та Б. Нойман [9]. Роман Італо Кальвіно "Якщо подорожній одної зимової ночі" як зразок гіпертексту визначив М. Візель [4]. З позицій рамкового та вставного наративів його аналізувала В. Зусева-Озкан [5]. Проблемі читача у творі присвячено роботу М. Москалева [7].

Виділення не виділених раніше частин загальної проблеми, яким присвячено статтю. Незважаючи на значну кількість наукових робіт, присвячених власне питанню металітературності, а також декількох, у яких проаналізовано твір Італо Кальвіно "Якщо подорожній одної зимової ночі", наукових розвідок, присвячених безпосередньо проявам металітературності в романі, досі здійснено не було.

Формулювання мети та завдань статті. Мета представленої роботи полягає в здійсненні аналізу роману Італо Кальвіно "Якщо подорожній одної зимової ночі" з позицій виявлення в ньому елементів металітературності. Поставлена мета реалізується через вирішення низки дослідницьких завдань, серед яких визначаємо такі: розглянути особливості металітератури як феномену доби постмодерну, проаналізувати ключові характеристики металітературності у творі Італо Кальвіно, зокрема на рівні конструювання тексту, а також

персонажної складової літературного твору.

Виклад основного матеріалу. Юрій Борев, роздумуючи над витокami поняття "металітература", указує, що термін уперше використав американський прозаїк, а разом і літературний критик Вільям Говард Гасс 1970 року в есеї "Філософія і форма белетристики", спираючись на ідеї австрійського філософа та логіка Людвіга Вітгенштайна. Зокрема, В. Гасс пише: "У математиці й логіці наявні метатеорема, етика також вміщує в собі лінгвістичну наддушу, лінгвісти говорять про метамову. В цьому контексті у літературі також проглядається щось подібне. Говорячи про це, я, звісно, не лише маю на увазі літературу про те, як автори створюють власне літературу, але й також, наприклад, деякі роботи Борхеса, Барта і Фланна О'Брайяна, у яких форми художньої літератури слугують своєрідним матеріалом, на який можливо нанизати інші форми. Насправді багато антироманів – це металітература" [8].

Юрій Борев підтримує думку, виголошену В. Гассом, щодо металітератури – поняття, яке стосується романів, що художньо відтворюють процес написання літературного твору. До того ж він вводить поняття метапрози, котре трактує жанр, який розповідає про формування твору мистецтва [3: 239], як форму самоусвідомленості літератури.

З позицій лінгвістики термін розглядають у статті А. Нюннінг та Б. Нойман. Автори зазначають, що такі поняття, як "металітература" та "метанаратив", ґрунтуються на моделі метамови. Метамова позначає мовну систему, розташовану на рівні, який перевищує звичайне вживання слів для реалізації комунікації чи референції [9].

М. Амосін визначає характеристики метапрози, до яких

відносить рефлексію щодо письменницького буття й ремесла, аналіз у літературному творі інструментів, прийомів і принципів, які розкривають будову самого твору [1].

Якщо порівняти зазначені вище думки різних науковців, можна в кожній із них віднайти певну ключову ідею, яка стосується саморефлексії літератури – художнього пізнання, спрямованого на сам феномен літератури. Яскравим прикладом такої саморефлексії слугує своєрідна постмодерністська "головоломка" – роман Італо Кальвіно "Якщо подорожній одної зимової ночі". Саморефлексія здебільшого виявляється у творі на рівні композиції роману та його персонажної складової. Зокрема, структуру твору становлять дванадцять розділів й одинадцять окремих історій.

В. Зусева-Озкан пропонує розглядати побудову роману через призму рамкового (перші десять розділів твору, які стосуються читача й процесу читання роману, що його в першому розділі читач купує, а також безпосередньо пошуків продовження книги) і вставного (власне історії; фрагмент, доступний читачу й інкорпорований у розділ) наративів. Одинадцятий і дванадцятий розділи при цьому постають у деякому сенсі підсумками для всієї історії. Причому дванадцятий розділ, найменший, – код прочитання всього роману, що створює композиційне та архітектонічне його завершення [5].

Певна річ, "Якщо подорожній одної зимової ночі" побудований за принципом "текст у тексті". З цієї позиції виділяємо головний "текст", тобто розділи з першого по дванадцятий, і "текст" другорядний – одинадцять вставних історій, або ж краще сказати, одинадцять перших розділів вставних історій. Цікаво, що "тексти" (як головний, так і другорядний) теоретично можна читати окремо. Наприклад, якщо

читати лише розділи роману, то загальна картинка буде зрозумілою для читача. Якщо ж увагу приділяти лише вставним історіям, певно, кожна з них постане доволі поодинокую, з огляду на деяку їх різножанровість, однак цілісність усе ж буде забезпечуватися повторюваними мотивами.

Композиційні прийоми тексту, серед яких модель побудови оповіді від другої особи, що відсилає до експериментів представників "нового роману", проглядаються вже з першого розділу книги. Роман одразу намагається увійти в діалогічну взаємодію з реальним читачем, звертаючись до нього на "ти": "*Ось-ось ти почнеш читати новий роман Італо Кальвіно "Якщо подорожній одної зимової ночі"*" [6: 5]. Окрім "ти"-звертання, у першому ж реченні віднаходимо самореференцію, адже в ту секунду, коли реальний читач прочитає зазначений пасаж, він справді починає читати роман Італо Кальвіно. Крім того, першим фрагментом "тексту" другорядного, з яким стикається читач, є однойменний роман Кальвіно, який, однак, виявляється не завершеним, як і решта десять фрагментів. Отже, оповідь фокусується на постаті читача. З одного боку, це – реальний читач, а з іншого – Читач-персонаж, введений у текст роману. З огляду на це стає зрозуміло, що структура роману зумовлена авторським задумом і сформована у вигляді певного лабіринту або ж квесту, котрий читач (як реальний, так і Читач-персонаж) може спробувати пройти, однак видається, що він завчасно приречений на поразку. На цю поразку вказує сам автор, подекуди звертаючись до читача в іронічній манері: "**Тобі** здається, наче **ти** заблукав серед білих сторінок ненадрукованої книжки, з-поміж яких ніяк не можеш виборсатися" [6: 54].

М. Візель слушно називає роман італійського автора зразком гіпертексту. Він виділяє дискретність

оповіді як одну з ключових характеристик, водночас указуючи, що оповідь постійно переривається на найцікавішому місці та й загалом сконструйована з фрагментів [4].

Звісно, фрагментарність абсолютно підпорядкована цілісному авторському задуму. Як уже було зазначено вище, головним персонажем роману є Читач. Прикметно, що ім'я Читача автор не повідомляє жодного разу, упродовж усієї книги воно залишається невідомим. Тактика, якої дотримується Італо Кальвіно, дає змогу висувати певні припущення. По-перше, використання подібної особливості ніби примушує читача, який перебуває в реальному світі, ототожнювати себе з Читачем-персонажем і так здійснювати перехід зі світу реального у світ, вигаданий автором, перебувати на сторінках роману, ба більше – бути практично учасником усіляких перипетій. По-друге, такий хід, безперечно, впливає на композицію твору, адже автор завдяки йому завжди залишає собі простір для сюжетного маневру чи фабульної несподіванки. Наприклад, фрагментарність твору, яка закликає Читача віднайти та прочитати повний роман бодай одного з одинадцяти "авторів", змушує й реального читача піддатися реальному авторові, погодитися бути учасником пропонованої гри і, як каже М. Візель, "додумувати, що буде далі, чим закінчиться ця історія, переміщуючи книжкову історію, одинадцять книг з умовної модальності в дійсність" [4]. Так реальний читач фактично здійснює перепрочитання того, що прочитав Читач, створюючи, як сказали б постмодерністи, нові одинадцять історій. У цьому контексті прочитань, а разом й інтерпретацій може бути безліч. Чи буде читач реальний дивитися на роман як на цілісність, збираючи всі авторські ідеї й

експерименти воедино? Чи, можливо, розглядатиме фрагменти, перші розділи кожної з одинадцяти історій як абсолютно окремі, самобутні частини, відірвані одна від одної? Очевидно, що реальний читач у будь-якому з представлених векторів можливого руху крокуватиме за Читачем, відповідно, втягуючись у події роману, ставатиме метачитачем, бо ж він читає вже прочитане іншим, нехай і персонажем роману.

Прикметно, що на одному Читачеві-персонажу автор не зупиняється. Він вводить у простір твору Читачку. І якщо Читач залишається безіменним, то ім'я Читачки відоме, її звати Людмила. Персонаж Читачки більш об'єктивізований та опосередкований. Об'єктивізація реалізується через використання третьої особи, натомість опосередкованість зумовлена тим, що образ Читачки емпіричний читач сприймає через Читача-персонажа. М. Москалев вважає, що саме Читачка виступає рушієм дії в романі. Саме вона виголошує тему кожного наступного фрагменту [7]. Автор акцентує увагу на ролі Читачки у сьомому розділі: *"Пора б уже, щоб ця книжка, написана від другої особи, зверталась не тільки до узагальненого чоловічого "ти" (либонь, брата-близнюка отого дволичного літературного "я"), а й безпосередньо до тебе"* [6: 162]. Далі автор пояснює: постать Читачки як третьої особи введена з певною метою, аби роман був романом. Проте таке зміщення фокусу на Читачку нетривке, вже через декілька сторінок автор нагадує: *"Не думай, що книжка спустила тебе з очей, Читачу. Оце "ти", яке віднедавна перейшло до Читачки, може з кожною наступною фразою повернутися до тебе"* [6: 169]. Надалі Читачка залишається третьою особою, а акцент знову зміщується на читача.

Варто відзначити, що у творі "Якщо подорожній одної зимової ночі" в цьому контексті містяться дві наскрізні теми. Однією є акт читання. З одного боку, емпіричний, реальний читач може ототожнити себе з Читачем-персонажем, однак це не завжди відбувається. Існують різні типи читачів, про що час від часу сам Італо Кальвіно говорить у романі. Наприклад, Читачка не перечитує творів, бо вона "Читачка, але не Перечитувачка" [6: 170], та їй перечитувати їй не потрібно, бо ж вона чудово пам'ятає все те, що прочитала. Кожна книжка для неї нерозривно пов'язана з певним моментом, коли та була прочитана раз і назавжди, тепер зберігається на полицях пам'яті. В одинадцятому розділі до вже знайомих Читача й Читачки додаються інші читачі, які перебувають у бібліотеці й, звісно, читають книжки. Кожен із цих читачів реалізує акт читання по-своєму. Перший читач прочитує лише декілька рядків книжки, і, якщо та справді цікава, то, захоплений вдалою думкою, підчерпнутою з тексту, його розум починає блукати різноманітними дорогами фантазій та міркувань. Другий читач, на відміну від попереднього, не може ні на мить відвести погляду від тексту. Він не хоче пропускати важливих деталей. Третій читач відчуває потребу перечитувати те, що колись уже читав, бо з кожним новим прочитанням йому здається, що він читає нову книжку. Четвертий читач вважає, що кожна нова книжка, яку він читає, є сторінкою певної всеохопної книги. П'ятий читач погоджується з попередньою думкою, усі прочитані ним книжки – це шлях до одної-єдиної книжки, але цей шлях зворотній. Шлях до історії, котра передувала всім іншим історіям. Для шостого читача найважливіший момент той, який передує читанню, а для сьомого – надважливий кінець, пункт призначення. Реальний читач

може знайти в якомусь із них і своє відображення.

Звичайно, образ читача неможливо розглядати без образу автора, котрий певний час залишається таємничою постаттю. М. Бахтін тлумачить автора як творця героя, його свідомості та внутрішнього світу, але автор завжди випереджає героя на крок, тому повне зіставлення героя й автора є неможливим [2]. Займенник "**ти**" з першого речення роману показує, що це звертання промовляє сам автор тексту. Однак не все так просто. Знайти автора книжки для Читача – це ще один квест: "Отже, ти готовий прочитати перші рядки першої сторінки. Ти готуєшся з першої ж миті упізнати неповторну манеру авторового письма. Та ба. Не впізнаєш. А хоча, як добре подумати, хто сказав, що в **цього автора** є неповторна манера письма? Певніше навпаки, **він** із тих письменників, що невпізнанно змінюються з кожною новою написаною книжкою. І саме завдяки цій перемінливості ми його упізнаємо" [6: 12]. У наведеному фрагменті виділяємо знову ж таки рефлексію автора щодо самого себе, її оприявнюють вказівний займенник **цей** автор і займенник третьої особи **він**. З одного боку, Читач розуміє, що автор книги не хто інший, як Італо Кальвіно, але ця версія з прочитанням кожного нового фрагменту історії змінюється, і до переліку авторів додаються Таціо Базакбаль, Укко Ахті, Вортіс Вільянді, Бертран Вандервельде, Сайлас Фленнері, Такакумі Ікока, Калісто Бандера і, нарешті, Анатолій Анатолін. Однак майже всі перелічені автори – тіні, маски, містифікація, створена Гермесом Мараною. Натомість центральною авторською постаттю є Сайлас Фленнері. Уперше Фленнері згадується в шостому розділі роману як автор, котрий перебуває у творчій кризі й не може написати жодного рядка. Потім згадка про автора виринає знову, уже в сьомому розділі, коли Читач знайомиться з

фрагментом роману "У мереживі перехрещених ліній". Постає автор повністю відкривається Читачеві у восьмому розділі, що присвячений щоденнику названого письменника. Щоденник Сайласа Фленнері – абсолютна рефлексія щодо суті письменництва. Тут реалізує себе друга наскрізна тема, присвячена акту написання, створення тексту. Саме в цьому розділі Фленнері розкриває свій задум, "У мене з'явилася думка написати роман, що складався б із самих тільки початків романів. Героєм роману міг би бути Читач, якому ніяк не вдається дочитати розпочату книжку. Читач купує новий роман А автора Х. Та виявляється, що примірник бракований, і Читачеві вдається прочитати тільки сам початок... Я міг би писати цей роман від другої особи: ти, Читачу ... В романі могла б фігурувати ще й читачка, перекладач-фальшивувальник, старий письменник, що веде щоденник на зразок мого..." [б: 230]. Окрім задуму, автор також розкриває всі прийоми, реалізовані в площині роману. Але для автора всі улюблені прийоми, усе, що вказує на особливий стиль письменника, постає всього лиш кліткою, яка обмежує його можливості. Сайлас роздумує про ідеального автора, який настільки розчиняється у своїх вигадках, що може ототожнитись із цілим Всесвітом. При цьому письменник існував би всюди й не існував би ніде, був би таким собі **ghostwriter**, письменником-привидом. Тут спостерігаємо деяке протиставлення, бо ж вселенський автор – поняття високе, а письменником-привидом прийнято називати особу, яка пише книги для іншого письменника [10]. Імовірно, Сайлас Фленнері – автор-двійник, "письменник-привид" Італо Кальвіно, який у такому контексті стає метаавтором. Ця позиція фігурує в романі, вона вкладена в уста перекладача-привида, містифікатора

Гермеса Марани. Гермес має власну теорію, для нього література цінна силою своєї містифікації, бо в містифікації прихована справжня істина. А роман як містифікація містифікації – істина у квадраті. Звісно ж, за містифікацію повинен нести відповідальність автор, проте, за словами Гермеса Марани, автор будь-якої книги – персонаж вигаданий, фіктивний, і вигадує його справжній автор, "щоб зробити його відповідальним за свої небиллиці" [б: 208], тобто вся відповідальність зміщується від реального автора до вигаданого, перекладається на двійника.

Тема двійництва – це ще один важливий пункт роману. Двійниками є Читач-персонаж та емпіричний читач (один перебуває у внутрішньому світі, текстуальному просторі, інший – у реальності), Італо Кальвіно і Сайлас Фленнері, які так само, як і читачі, існують у двох просторах, а також численні жіночі образи, які дублюють Людмилу з Лотарією (наприклад, Лотарія одночасно є Інґрід-Гертрудою-Альфосіною в дев'ятому розділі). З темою двійництва можна пов'язати й фінал роману. З одного боку, логічно, що будь-яка історія має свій кінець, а ось з іншого боку, у романі наявна теза, що не кожна історія повинна мати початок і, відповідно, завершення. Однак "найглибший сенс, який лежить в основі всіх романів, – мов та монета, має два боки: неперервність життя і невідворотність смерті" [б: 302]. І в романі "Якщо подорожній одної зимової ночі" всі теми й мотиви, персонажі-двійники, двоплановість тексту не руйнують його, а, навпаки, забезпечують єдність.

Висновки й перспективи дослідження. Отже, на основі аналізу роману Італо Кальвіно "Якщо подорожній одної зимової ночі" з'ясовано, що прояви металітературності як особлива й

багаторівнева форма саморефлексії реалізуються у творі, зокрема на рівні конструювання тексту за типом "текст у тексті", а також персонажів твору, через яких утілюється ідея двійництва. Перспективи розвідки полягають у подальшому дослідженні інших романів Італо Кальвіно з позицій визначення в них металітературних складових, а також теоретичному обґрунтуванні феномена металітературності в його універсальних та історично зумовлених виявах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Амусин М. Метапроза, или Сеансы литературной магии. *Знамя*. 2016. №3. URL: <https://magazines.gorky.media/znamia/2016/3/metaproza-ili-seansy-literaturnoj-magii.html> (дата звернення: 30.10.2020).
2. Бахтин М. М. Автор и герой: к философским основам гуманитарных наук. Санкт-Петербург : Азбука, 2000. 336 с.
3. Боров Ю. Б. Эстетика. Теория литературы : Энциклопедический словарь терминов. Москва: Астрель. АСТ, 2003. 575 с.
4. Визель М. Я. Поздние романы Итало Кальвино как образцы гипертекста. URL: <https://www.netslova.ru/viesel/viesel.htm> (дата звернення: 02.11.2020).
5. Зусева-Озкан В. Б. Рамочный и вставной нарративы в метаромане И. Кальвино "Если однажды зимней ночью путник". *Narratorium*. 2014 № 1 (10). URL: <http://narratorium.rggu.ru/article.html?id=2633117> (дата звернення: 02.11.2020).
6. Кальвіно І. Якщо подорожній одної зимової ночі : роман. Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. 304 с.
7. Москалев М. В. Читатель в романе И. Кальвино "Если однажды зимней ночью путник". *Вестник Московского университета*. Серия 9. Филология. 2009. № 3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/chitatel-v-romane-i-kalvino-esli-odnazhdy-zimney-nochyu-putnik> (дата звернення: 02.11.2020).
8. Gass W. H. Philosophy and the Form of Fiction. *Syracuse Scholar*. Vol. 1. 1980. URL: <https://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1037&context=suscholar> (дата звернення: 02.11.2020).
9. Neumann B., Nünning A. Metanarration and Metafiction. *The living handbook of narratology*. 2012. URL: <https://www.lhn.uni-hamburg.de/printpdf/article/metanarration-and-metafiction> (дата звернення: 02.11.2020).
10. Ghostwriter. *Cambridge Dictionary* : web-site. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/ghostwriter> (дата звернення: 02.11.2020).

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Amusin M. Metaproza, ili Seansy literaturnoj magii [Metaprose or literary magic sessions] *Znamja*. № 3. URL: <https://magazines.gorky.media/znamia/2016/3/metaproza-ili-seansy-literaturnoj-magii.html> (data zvernennya: 30.10.2020). [in Russian].
2. Bahtin M. M. (2000). Avtor i geroy: k filosofskim osnovam gumanitarnyh nauk [Author and hero: towards the philosophical foundations of the Humanities]. Sankt-Petersburg: Azbuka. 336 s. [in Russian].
3. Borev Ju. B. (2003). JestetikaTeorija literatury. Jenciklopedicheskij slovar' terminov [Aesthetics. Literary theory. Encyclopedic dictionary of terms]. Moskva: Astrel'. AST. 575 s. [in Russian].
4. Vazel' M. Ja. Pozdnie romany Italo Kal'vino kak obrazcy giperteksta [Italo Calvino's later novels as examples